

Slovenski kmetovalec

V Celji, dné 5. marca 1893. leta.

Kako oslabljeni trti pomagati.

Bliža se nam spomlad in ž njo tudi nova opravila, novo delo za vinogradnika. Celo zimo je po vinogradih vse mirno; ni videti marljivih viničarjev, da bi napravljali jame za vlaganje in grobanje trt. Kaj je temu uzrok? Po Slovenskih goricah je vinska trta tako oslabela, da ne živi več, ampak le životari, ter nima potrebnega lesa za grobanje. Sedaj so se začele stare napake prikazovati. Ko so bila še dobra vinska leta, ogulili so posestniki skoro vse griče, posekali gozdove ter na njih mesto zasadili vinsko trto. S tem so si vinski pridelek jako pomnožili, nakopali novih skrbi, novih stroškov in večjih davkov. Dokler je bila zemlja še spočita, je tudi pri slabem obdelovanji trta še dobro rodila in lastnika bogatila; a sedaj je drugače. Izmolzla zemlja ne more več trte zalagati z obilnim živcem. Razne uime, kakor peronospera, oidium, plakrot uničujejo les, listje in sad, trtna uš pa podjeda trto. K temu se še pridruži slabo obdelovanje od strani viničarjev in gospodarjev.

Peronospero, kojo pa naši posestniki, ne-veščaki imenujejo navadno smod, poznamo pri nas od leta 1888. Škropljenje z modro galico proti peronosperi so rekli in še rečejo prosti ljudje, da je neumnost. Oni so se veščakom pošmevali in jih bedake imenovali, ker si s škropljenjem toliko stroškov in nepotrebnega dela nalagajo. V jesen pri trgatvi seveda je bilo obratno. Še sedaj, skozi dolgih pet let, se še niso ti ljudje spametovali. Oni reko: „Kakor je smod prišel, tako bode zopet odšel“, ter roke križem drže in tožujejo zaradi slabih časov; trta pa vedno bolj hira. Vsak vinogradnik, koji že hoče od svojih oslabelih vinogradov kak dobiček imeti, naj skrbi, da se trta zopet okrepeča. To doseže prvič z rezjo. Obrezuj trto kratko; puščaj ji le čepe, palce, a nobenega napenjalca, potiča. Slabemu trsu pusti samo en čep na dve očesi, da ti požene za drugo leto krepki mladiki; od njega letos ne smeš pridelka pričakovati. Močnejšemu pusti čep od 2—4 očes, to se ve, vse na dvoletnem lesu. Tako ti bode trta nekaj

rodila in se zraven tudi okrepečala. Drugič, s kopjo. Odkopaj trto globoko, odstrani ji vse zgornje živnice in ji prisuj gnoja mešanca. Tudi druga kop naj se globlje opravlja, kakor do sedaj. Naj se ne gleda na travo in fižol, koji se hoče v vinogradu pridelati. Vinograd mora biti samo vinograd brez plevela, a ne travnik in njiva. Tretjič s škropljenjem. Poškropi dobro trto že pred cvetom z 1½%—2% močno modro galico in apneno raztopljino, da ti listje zdravo ostane. Škropi vsak mesec, posebno če se solnce in dež naglo menjavata. Četrtrič, s plečvo. Preden vežeš, odstrani in oplej vse nepotrebne mladike, katere je trta pognala iz korenin in starega lesa, da ostale krepkeje rasto. Na starem lesu in visokem trsu pusti le one mladike, s kojih si hočeš za drugo leto čep izrediti, da se trta potem poniža. Kdor bode s svojimi vinogradi na omenjeni način ravnal, bode imel lep uspeh. A dragi čitatelj! Ti bodeš znabiti rekel, lahko je dobro svetovati, a težko izpeljati, posebno v sedanjih slabih časih. Res ima ta ugovor nekaj veljave, a pri dobri volji se vendar lahko nekaj doseže. Z vsemi svojimi vinogradi ne bodeš mogel po omenjenem načinu ravnati. Mi se povprek moramo misli, ohraniti si vse vinograde, odkrižati. Vinogradi se bodo morali za dobro polovico skržiti. Opuščena polovica naj se obrne v druge panoge kmetijstva, kakor v sadovnjak, njivo, gozd. Bolje je majhen, dobro obdelan vinograd, kakor pa velik, zapuščen. Kateri je s pisateljem teh vrst enacih misli, naj nemudoma, že letos, začne vinograd zmanjševati. Vsaj pa to naj stori še pred letom 1895, v kojem se bode davek na novo uredil, da mu ne bode treba visokih davkov celih 25 let zastonj plačevati. Če pa nam trtna uš, na čemur ni dvomiti, vinograde uniči, ni vinogradnika kmeta, koji bi zamogel vse svoje današnje vinograde z ameriškimi trtami zasaditi in pocepiti. To bi požrlo strašno denarjev, kojih pa dandanes jako manjka.

Moravski,
posestnik v Slov. goricah.

Poročilo o X. občnem zboru društva „Kmetovalec“.

Dne 29. m. m. zborovalo je v gostilni gosp. J. Hausenbichler-ja v Žalci društvo „Kmetovalec“. Začetek zborovanja bil je ob 4. uri popoldne. Udeležba bila je še precej dobra. Po pesni „Uboj!“ otvori društveni predsednik, gosp. A. Goršek zborovanje ter vse navzoče prav prisrčno pozdravi in jim zakliče „dobro došli!"; zahvali se potem gosp. Hausenbichlerju, kateri je svoje prostore radovoljno prepustil društvu — ter še posebno omeni gospoda živinozdravnika Jelovškega, kateri je drage volje zopet prevzel poučni govor. Ta se je vršil kot 3. točka dnevnega reda. Gosp. Jelovšek govoril je o konjereji v občje ter je koj začetkoma povdaril eden izmed glavnih pogojev racionalne konjereje in to je — pravo veselje do nje. Gospod živinozdravnik govoril nam je prav iz srca — vsaj brez veselja do dela ktereга-koli si bodi — tudi pravega uspeha pričakovati ne moremo.

Velika ovira racionalni konjereji je tudi ta, da se ljudje le težko dadó podučevati — to se pravi, da ljudje svoje delo kot najboljše smatrajo in mislijo, da drugi ljudje, kateri baš niso kmeti, prav nič ne zastopijo. Naši kmetovalci delajo v občje le po starem kopitu — kakor so očetje delali, tako delajo sinovi, vnuki in pravnuki — kar je pa zelo napačno.

Na vprašanje: Ali naj se vsak kmetovalec peča s konjerejo? odgovori gosp. živinozdravnik, da le tisti, kateri ima za to pripravne kobile in hleve in pred vsem pa prostore, na katerih se zamorejo mladi konji zadostno razhoditi. Konj nam se posebno služi po svoji nogi in zaradi tega moramo pred vsem skrbeti, da se ta prav razvije, okrepeča in otrdi. To se pa zgodi, ako se žrebe zamore pod milim nebom prosto gibati. V to svrho pripravilo je štajersko konjerejsko društvo na planini „Travnik“ blizu Ljubnega v zg. sa. vinjski dolini žrebetišče, to je veliki, zagrajeni prostor z lesenim hlevom, kjer bivajo žrebeta skozi celo poletje. Takšno žrebetišče je tudi blizu Žalca.

Gosp. živinozdravnik nadalje omeni, da je racionalna konjereja za našega kmeta posebne važnosti, ker je naše konjsko pleme na dobrem glasu, se rado kupuje in drago plačuje. A naši konji bi še vse večjo ceno imeli, ako bi se pri konjereji oziralo na to, kar hoče gosp. živinozdravnik danes razkladati.

Ako hočemo od njive obilen sad dobiti, jo moramo dobro gnojiti in z zdravim semenom zasejati. Najboljše seme na slabi njivi ne dá obilnega sadu. Pri konjereji skrbi za dobro seme država, s tem, da pošilja na kmete primerne žrebce; za dobre podlage, to se pravi, za pravne kobile, mora pa kmet sam skrbeti. Kakošna naj bi pa bila kobila, katero smo za pleme določili? — Za pleme določena kobila mora pred vsem biti popolnoma zdrava; njeno truplo naj bi bilo brez madeža, to se pravi, ono ne sme imeti napak, katere zamore potem tudi žrebe podedovati. Za pleme naj bi se ne rabile kobile, ktere so koliš, štriljive ali nadušljeve, ktere so mesečno ali lepo slepe, ktere imajo v očesu belo piko ali pa hudo izrastene kosti (Stichbein); za pleme nadalje niso bradavičaste in gobne kobile. Za vse te napake nij zdravila — pri reji se pa zarodijo. Celó hudobne kobile niso za pleme.

Jako slabo je, ako je živina za pleme določena med seboj v sorodu ali žlahti. To velja pa za vso domačo živino. Sorodstvo zavira uspešno živinorejo, pa tudi rastlinstvu ne prija. To se se posebno vidi pri naših vinograh, kateri so deloma po trtni uši in strupeni rosi uničeni, deloma pa zaradi tega hirajo, ker se pri požlahtenju rabijo cepiči iz domačih vinogradov in so cepiči tako v sorodu ali žlahti s podlago.

Gospod govornik je potem na prav umeven način razložil veliko važnost svežega zraka in svetlobe za ljudi, živali in rastline. Zrak in svetloba sta bolj potrebna, nego li živež. Človek, kateri uživa mnogo svežega zraka, je rudečih lic — rastlina, ktera raste v temni in zaduhli kleti, je blede-rumena, ona pa, ktera ne pogreša zraka in svetlobe je pa lepo zelena. V zračnih in svetlih hlevih je živina svetle in kratke dlake. A, kakošni so pa v občje pri nas hlevi? Navadno so mali, temni in polni zaduhlega zraka. Zelo napačna je stara navada, do se gnoj iz hlevov ne skida vsaki dan, ampak se pusti več dni in celó več tednov v hlevu. Ljudje namreč mislijo, da stari gnoj hleve greje in si ne dajo dopovedati, da gnoj le zrak spridi, kateri potem živini škoduje. Uživanje slabega zraka ima pogosto hude nasledke: kobile zavržejo, postanejo bradavičaste in gobne, dobijo smoliko i. t. d. K racionalni konjereji so toraj zračni, svetli in snažni hlevi neobhodno potrebni.

Gosp. živinozdravnik končal je svoj jako podučljivi govor z obljubo, prilično še kaj več o konjereji povedati. Navzoči so se gosp. govorniku

za njegov trud takoj zahvalili z burnimi „živijo“-klici.

Poučnemu govoru sledile so druge točke dnevnega reda, kakor: Vpisovanje novih udov, petje, deklamacije, igranje na glasovir in razne napitnice.

Pri kapljici rujnega vina pomenkovali in razveseljevali smo se še dolgo v noč. Za slovo pa smo si dali obljubo, da se pri XI. obč. zboru v Gotovljah zopet vidimo. A. Petriček.

Spregovorimo še enkrat o krvni ušici!

Kakor smo naznanili, sklicala je kmetijska družba štajerska shod sadjarjev v Gradec, da zaslisi njihovo mnenje gledé krvne ušice. Udeležba je bila baje jako obilna, gotovo pa ne tako obilna, kakor bi bilo pri tem tako perečem vprašanji želeli. Pa bodi že tem kakorkoli, toliko smo iz dotičnih obravnav povzeli, da so bili vsi navzoči o veliki nevarnosti, ki po krvni ušici našemu sadjarstvu preti, prav do dobrega prepričani, da si pa vsled mnogovrstnih ozirov s to resnico nikakor niso upali na dan. Nekateri so dejali, da ušica ni tako nevarna, kakor se sploh misli in da je toraj tudi bojazen pred njo neopravičena. Drugi so zopet povdarjali, da bode bolje ljudstvo podučiti, kako zatirati ta in drugi mrčes, nego pa ovirati trgovino z drevesi. Zopet drugi navedli so še to in ono, da bi si tako vsaj nekoliko pomagali iz zadrege, v katero jih je spravila krvna ušica, kojo so si morebiti sami z drevjem in cepiči naročili iz inozemstva. Vse to pa le prav jasno priča, da je nevarnost v resnici prav velika, in da je toraj tudi bojazen, ki nas pred krvno ušico nădaja, popolnoma opravičena. To tudi potrjujejo poročila, ki nam dohajajo iz Francoskega in Nemškega, kjer je ta stvarica že mnogo najlepših nasadov popolnoma uničila. Kar se pa tistih tiče, ki nasvetujejo več poduka, pa rečemo, da še vedno velja staro načelo, da se je nevarnosti ložej varovati, nego se je, kadar pride, ubramiti, kadar se pri nas krvna ušica vse vprek razširi, potem bode poduk ravno toliko izdal, kakor o svojem času poduk o trsni ušici. Povsod se je o njej govorilo in učilo, kazale slike itd. ušica pa je vedno dalje prodirala ter uničevala vinograd za vinogradom.

Kako pa vendar hočemo ušico zatreti, ko dosedaj še niti eno od vseh sredstev, kolikor so si jih sleparski trgovci izmislili in za dragi denar pripočali in prodavali, ni popolnoma zanesljivo.

Edino, kar nam je mogoče storiti, je to, da se ušice ali s ščetko ostržejo ali pa z roko zmečkajo. Sedaj pa vprašamo, ali nam bode mogoče samo z roko očistiti vsa naša, zlasti tudi odrasena drevesa? Pritlikovci bi se morebiti dali tem potem vrediti, nikakor pa ne velika drevesa in bodi si tudi, da ima vsak od nas 100 rok. Zato mislimo, da storimo mnogo bolje, ako se nevarnosti varujemo, dokler je, hvala Bogu! še čas; kadar bode pa tista že tukaj, potem bode naš trud in naše delo ravno tako brezuspešno, kakor je v drugih krajih, katere je ta uima že zadela. Mi se toraj popolnoma strinjamo s tistimi nasveti, ki merijo na to, da se drevesnice preiščejo, in če se v kateri zasledi krvna ušica, tedaj se sme nadaljna razprodaja dreves le pod strogim nadzorstvom vršiti. Ta nasvet stavlja je eden prvih sadjarjev pri zborovanji v Gradci, vendar je pa žal! ostal v majšini. Ker se je pa od večih strani povdarjalo, da bode vendar treba premišljevali, kako preprečiti bližajočo se nevarnost, zato mislimo, da so o tem prav vsi prepričani, da si pa le radi prevelikih ozirov na razne okolščine, svojega mnenja ne upajo naravnost razodeti. Nam pa se zdi, da se tam, kjer gre za splošni blagor mnogo več koristi, ako se resnica naravnost pové, nego pa če se vedno le prikriva in prikriva. Kaj more vendar sadjarju-kmetu koristiti, če se mu reče, ušica ni tako nevarna, kakor se trdi, ako se pa pozneje sam prepriča, da to ni bila resnica. Ali ni mnogo bolje ga pravočasno svariti, da se nevarnosti varuje, nego mu pozneje podavati dobre pa brezupešne svete?

Teh misli smo mi, zato pa tudi še enkrat povdarjamo, da je krvna ušica eden najnevarnejših sovražnikov sadjarstva in da nam je toraj kolikor najbolj paziti, da se k nam ne zavleče ter nam biti silno previdnim pri dobavi dreves in cepičev bodi že od koderkoli. Ako tega ne storimo, učinili bomo sebi in drugim neizmerno škodo, škodo, ki se morebiti nikdar več poravnati ne bode dala. Ako pa pri nas kedaj tudi sadjarstvo, ki nam sedaj še toliko dobička obeta in dava, podleže krvni ušici, kakor je podleglo vinarstvo trsni ušici, no, potem pa kar culo na ramo in hajd! — Bog ve kam. — Tudi trsna ušica je bila namreč početkom prav nedolžna živalica, niti vredna, da bi se bil človek za njo le zmenil. Ta domišljena nedolžnost je bila tudi menda vsaj deloma uzrok, da so jo nekateri za vinarstvo posebno vneti in tudi jako učeni moške iz inozemstva naročili, kakor je bil to lani eden slovenskih poslancev v državnem zboru na vsa

usta svetu odkril. Kaj pa vidimo danes, ko je po tej tako nedolžnej živalici vinarstvo pri nas do malega uničeno! Tisoč in tisoč ljudi je brez tega za naše pokrajine tako važnega pridelka in tudi brez — kruha. Ako se vsega tega spominjamo, ne sme se nam pač zameriti, ako ostanemo nasproti tistim, ki radi trdijo, da krvna ušica ni tako silno nevarna, pravi neverujoči Tomaži.

Razne stvari

(Kmetijska predavanja.) Da bi se ljudstvo s prekoristnim sadjarstvom bolje seznanilo, sklenil je gornjegradski okrajni zastop, da se vpeljejo po okraju predavanja o tej tako važni stroki kmetijstva. Predaval bode g. Fr. Praprotnik in sicer dne 5. marca v Gornjemgradu; 12. marca v Ljubnem; 19. marca v Šmartnem in 25. marca na Rečici. Vsi, ki se zanimajo za napredek sadjarstva, naj se udeležijo teh predavanj v obilnem številu. Govornik bode praktično pokazal, kako je z drevesi ravnati in kako se to ali ono naredi.

(Japonska kutina) je jako lep cvetoč grm, ki se kaj izvrstno da porabiti na vrtu. Njegova razmnoževanja pa dosedaj nismo prav dobro umeli, zato ga ni toliko po vrtih, kakor bi zaslužil. Vrtnar Aschauer poroča v listu „Il. Flora“, da je slučajno zasledil način razmnožitve. On namreč priporoča rezati meseca oktobra popolnoma dozorele poganjke ter jih posaditi na vrt v prav peščeno prst. Ti potaknenci narede čez zimo kalus (gobo) na dolenjem konci ter se pomladi presade tja, koder jih hočemo imeti.

(Koliko je v slovenskih deželah phyloxera vinogradov okužila in kakšno škodo nam dela?) Po najnovejšem izkazu ministerstva za poljedelstvo je do sedaj phyloxera po slovenskih deželah v naslednjih političnih okrajih konstatirana in je v tolikih vinogradih bila najdena:

1. Na Štajerskem: v breškem polit. okraji od 3.434 ha, okuženih 3.028.85 ha, v ptujskem okraji od 6.806 ha, okuženih 2.416.62 ha, v mariborskem okraji od 7.579 ha 1.582.80 ha, v celjskem okraji od 5.068 ha, okuženih 145.49 ha. V teh okrajih je 22.885 ha vinogradov in od teh je okuženih 7.173.76 ha, torej jedna tretjina.

2. Na Kranjskem: v krškem polit. okraji od 4.521 ha, okuženih 2.796 ha, v novomeškem polit. okraji od 2.972 ha, okuženih 1.244.19 ha, v črnomaljskem polit. okraji od 2.190 ha, okuženih 1.750.96 ha, v postojnskem polit. okraji od 1.202 ha, okuženih 612.24 ha. — V teh okrajih

je od 10.885 ha, okuženih 6.403.39 ha, torej precej nad polovico vseh vinogradov.

3. Na Primorskem: v koperskem polit. okraji od 8.653 ha, okuženih 5.712.57 ha, v poreškem polit. okraji od 14.065 ha, okuženih 3.195.12 ha in v lušinskem polit. okraji od 5.213 ha, okuženih 1.922.76 ha, v sežanskem okraji od 663 ha, okuženih 296.22 ha, v tržaškem od 1.244 ha, okuženih 1.244 ha, v goriškem polit. okraji od 4.440 ha, okuženih 1.178.37 ha. V teh okrajih od 34.278 ha, vinogradov okuženih 13.548.45 ha, torej nad jedno tretjino. Ako seštejemo dobimo od 68.048 ha vinogradov jih je okuženih 27.125 ha t. j. skoro polovico vseh vinogradov; dohodki iz vinogradarstva pomanjšali so se vsled tega jako, od tod visoke cene vina, od tod vedno višje pomanjkanje blagostanja slovenskega naroda, od tod slaba prikazen, da se naši ljudje vedno bolj in to v največjem številu iz vinorodnih krajev selijo v Ameriko. Sredstva, s katerimi država in dežele delujejo na to, da se okuženi vinogradi na novo z ameriškimi trtami zasajajo, so v ožgled uničenju vinogradov po phyloxeri vastatrix, premalenkostna; tu je pravo polje za slovenske poslance v državnem in deželnih zborih, da se potegnajo za svoje volilce, da nasvetujejo postave, s katerimi bi se dalo vinogradarstvo na boljšo stopinjo dohodkov povzdigniti. Koliko več se v tej zadevi v Ogrske polovici zgodi, čeravno mi vedno trdimo, da so oni za nami. Vsled okuženja vinogradov po phyloxeri vastatrix prideluje se pa tudi manj vina. V tej zadevi služijo nam sledeči podatki: Na Štajerskem pridelali so leta 1891 v okuženih pol. okrajih (v breškem, ptujskem, mariborskem in celjskem) 204.003 hl vina, poprečno se ga je v letih 1880—90 pridelalo 317.037 hl, torej za 113.034 hl manj. Na Kranjskem pridelali so leta 1891 v okuženih okrajih (krškem, novomeškem, črnomaljskem, postojnskem) 81.023 hl vina poprečno v desetletji 1880—90 pa 159.155 hl, torej 78.132 hl manj. V Istriji, Trstu, Gorici pridelalo se je v kljub temu, vsled posebno ugodnih letin več hl vina, kakor v preteklem desetletji 1880—90. Vendar ako v poštve vzamemo samo Kranjsko in Štajersko najdemo, da so v okuženih krajih pridelali 191.166 hl vina manj. Ne gledé na to, da se bode ta primanklaj vsako leto povečal. Ta škoda je tem občutljivejša, ker se razdeli na primeroma majhen del dežele, na kraje, kjer se prebivalstvo samo ali v večji meri od vinoreje živi. —